

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 9.03.2026.

Nr. 8/6-3

Atzinums par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” programmas “Latvijas Televīzija 1” 2026. gada 9. februāra raidījumu “Aizliegtais paņēmiens”

2026. gada 13. februārī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk arī – ombuds) saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu (turpmāk – Iesniegums) ar lūgumu izvērtēt VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) televīzijas programmas “Latvijas Televīzija 1” raidījuma cikla “Aizliegtais paņēmiens” 2026. gada 9. februāra raidījuma “Marš, atpakaļ skolas solā!” (turpmāk – Raidījums) atbilstību VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās (turpmāk – Redakcionālās vadlīnijas) un VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Rīcības un ētikas kodeksā (turpmāk – Ētikas kodekss) nostiprinātajiem principiem.

Iesniedzējs uzskata, ka Raidījumā nav ievēroti objektivitātes, precizitātes un viedokļu daudzveidības principi, kā arī LSM pienākums nodrošināt sabiedrībai pilnīgu un faktos balstītu informāciju par būtiskiem sabiedriskās politikas jautājumiem.

Iepazīstoties ar Iesnieguma un Raidījuma saturu, ombuds pieņēma lēmumu veidot atzinumu par Raidījuma atbilstību Redakcionālajās vadlīnijās, kā arī Rīcības un ētikas kodeksā noteiktajām prasībām.

Lai sagatavotu atzinumu, ombuds laika periodā no 2026. gada 16. februāra līdz 6. martam:

– iepazīnās ar Raidījuma saturu;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/lv/371169/aizliegtais-panemiens-mars-atpakal-skolas-sola>.

- iepazīnās ar Raidījuma veidotāju 2026. gada 10. februārī publicēto rakstu LSM vienotajā ziņu portālā “LSM.lv” “Aklā politika? Tālmācību grib ierobežot bez padziļinātiem pētījumiem”;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/10.02.2026-akla-politika-talmacibu-grib-ierobezot-bez-padzilinatiem-petijumiem.a633786/>.

- 2026. gada 16. februārī nosūtīja rakstiskus jautājumus LTV1 Ziņu dienesta vadītājai Ivetai Elksnei un 2026. gada 26. februārī saņēma atbildes uz tiem.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Par Iesniegumā minēto.

Iesniegumā teikts, ka *Raidījumā tiek īsi pieminēts Saeimas balsojums janvārī, kad likumprojekts “Grozījumi Izglītības likumā” Nr.865/Lp14 (par tālmācību) tika pieņemts galīgajā lasījumā.*

Iesnieguma turpinājumā Iesniedzējs norāda, ka *tomēr turpmākajā sižetā netiek atspoguļots ne atbildīgās Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas, ne tās pārstāvošo deputātu skaidrojums par grozījumu mērķi, pamatojumu un izvērtējumu.* [visi izcēlumī citētajā iesnieguma tekstā šeit un turpmāk mani – E.A.]

Iesniedzējs vērs uzmanību uz to, ka *sižeta izklāsts rada iespaidu, ka likumprojekta virzītājs un galvenais atbildīgais par tā saturu ir Izglītības un zinātnes ministrija. Skatītājiem netiek pietiekami skaidri nošķirta likumdevēja un izpildvaras kompetence un atbildība – proti, likumprojekta iniciēšana, izskatīšana un redakcionālā pilnveide parlamentārajā procesā, kā arī lēmuma pieņemšana Saeimā.*

Iesniedzējs uzskata, ka *šāda institucionālo lomu sapludināšana var radīt maldinošu priekšstatu par parlamentārā procesa būtību un atbildības sadalījumu.*

Iesniedzējs uzsver, ka *faktiski likumprojekta izstrādē un virzībā centrālā loma bija atbildīgajai Saeimas komisijai, kura to skatīja vairākās sēdēs kopš 2025. gada 26. februāra. Tālmācība kā izglītības ieguves forma tika apspriesta un analizēta arī komisijas tematiskajās sēdēs, sanāksmēs un darba grupās jau kopš 2024. gada. Komisijas darbā tika izmantoti arī Izglītības kvalitātes valsts dienesta veiktās aptaujas rezultāti [..]. Savukārt no raidījumā paustā izriet, ka aktuālas aptaujas aizvadīto trīs gadu laikā nav veiktas un attiecīgi nav izmantotas lēmuma pieņemšanas procesā, kas neatbilst faktiskajai informācijai [..].*

Iesniedzējs papildus norāda, ka *lēmuma pieņemšanas process ietvēra vairāku avotu izvērtējumu: līdztekus Izglītības kvalitātes valsts dienests aptaujas rezultātiem komisijas darbā tika izmantoti arī citi rakstveida atzinumi, pētījumi, dažādu institūciju un nozares pārstāvju viedokļi - visa likumprojekta procesā izmantoto materiālu kopa ir publiski pieejama [..].*

Iesniedzēja vērtējumā raidījumā [1] *nav nodrošināta pietiekama viedokļu daudzveidība un tematam būtisko pušu atspoguļojums, kā arī [2] nav pilnvērtīgi ievērots precizitātes princips attiecībā uz likumdošanas procesa skaidrojumu. Tas var neatbilst LSM Redakcionālajās vadlīnijās nostiprinātajām prasībām par objektivitāti, faktu pārbaudi, institucionālo lomu korektu atspoguļojumu un sabiedrības tiesībām saņemt pilnīgu informāciju.*

Pamatojoties uz šiem apsvērumiem Iesniedzējs lūdz ombudu:

1. *Sniegt ombuda atzinumu par raidījuma atbilstību LSM Redakcionālajām vadlīnijām, īpaši objektivitātes, precizitātes un viedokļu daudzveidības principiem.*
2. *Izvērtēt, vai konkrētajā gadījumā būtu nepieciešams redakcionāls precizējums vai papildinājums, nodrošinot atbildīgās Saeimas komisijas komentāra publicēšanu par grozījumu mērķi, pamatojumu un izvērtējumu.*
3. *Izvērtēt nepieciešamību skaidri nošķirt likumdevēja un izpildvaras lomu likumprojekta virzībā, lai nodrošinātu precīzu un sabiedrībai saprotamu parlamentārā procesa atspoguļojumu.*

[2] Par Raidījuma saturu.

Raidījuma pieteikumā, kas lasāms LSM video arhīvā “Replay.lsm.lv”, par Raidījumu ir šāda informācija:

Žurnālisti analizē Izglītības un zinātnes ministrijas ieceri ierobežot tālmācību, to pretstatot vecāku un skolēnu pieredzei. Atklājas, ka daudzi bērni tālmācību izvēlas kā glābiņu no mobinga un bulinga, kā arī emocionālas pārslodzes. Raidījums uzdod jautājumu: vai politiskie lēmumi ir balstīti reālajās mērķgrupu vajadzībās vai tikai statistiskajos rādītājos? [izcēlumi mani – E.A.]

Raidījuma (50 minūtes garš) struktūru veido sešas daļas:

- 1) Raidījuma tēmu pieteikums (no 00:07 līdz 02:14 minūtei);

Raidījuma sākumā tiek pieteikta kopējā Raidījumā aplūkotā tēma – **tālmācība**, kuru šobrīd Latvijā ir izvēlējušies ap 12 000 skolēnu, bet *kurai Saeimas deputāti tik tikko gribēja pateikt daļēju stop, nosakot, ka līdz 6. klasei tālmācības iespējas būs krietni ierobežotas, kas savukārt raisījis*

daudzus iebildumus. [visi izcēlumi citētajā Raidījuma tekstā šeit un turpmāk mani – E.A.]

Turpinājumā tiek izklāstīta turpmākā Raidījuma struktūra:

- *[..] pirmkārt, uzklausi, kādi ir šo izmaiņu iniciatores Izglītības un zinātnes ministrijas argumenti;*
- *[..] otrkārt, centīsimies saprast, kāpēc vecāki un skolēni to izvēlas. Un daļa tālmācībā glābjas, jo ir atšķirīgi vai parastajās skolās cietuši no vardarbības. Visbiežāk tas iet roku rokā. [..] Savukārt otra liela daļa, kas nonāk tālmācībā, ir skolēni, kuru mācības ir ielaistas, kuri palikuši uz otru gadu, un kuru sekmes visbiežāk bojā klātienē skolu rādītājus.*

Pieteikuma daļa tiek noslēgta ar Raidījuma pētniecisko jautājumu, kas konkretizē Raidījuma tematisko fokusu: ***Vai paredzētie tālmācības ierobežojumi ir pareizi nomērķēti?***

- 2) Raidījuma ievaddaļā (02:18 – 04:24) tiek sniegts tālmācības kā izglītības veida raksturojums un šīs problemātikas plašāks konteksts, t.sk. par skolēnu skaita, kas mācās tālmācībā, dinamiku kopš 2016. gada, par skolu skaitu, kas piedāvā tālmācību programmas, un to dibinātāju (pašvaldības vai privātas) proporcijām. Tiek norādīts, ka *Latvijā jau vairākus gadus risinās diskusijas, vai tālmācība ir piemērota pamata izglītības posmā no 1. līdz 9. klasei, kas Latvijā ir obligāta. Izglītības un zinātnes ministrija allaž bijusi pozīcijā, ka, nē, tālmācība šajā posmā būtu jāaizliedz, un kā likuma projekts tas tika virzīts jau pirms trim gadiem, savukārt pret to allaž bijušas gan privātskolas, gan vairākas nevalstiskās organizācijas, gan vecāki, kuru bērni tālmācību izmanto.*

Šajā kontekstā pirmo reizi Raidījumā tiek pieminēta Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima):

Šogad janvārī punktu šai diskusijai mēģināja pielikt Saeimas deputāti, izšķiroties par sava veida vidusceļu, proti, ierobežot tālmācību vēl ne gluži līdz 9. klasei, bet līdz 6. klasei, un nosakot – ja kāds to ļoti vēlēšies, tad par katru konkrētu skolēnu izvērtējums ir jāsniedz pašvaldībai. Bet Valsts prezidents tomēr šādu risinājumu atzina par līdz galam nepārdomātu, likumprojektu atgriežot skatīšanai Saeimā vēlreiz.

Noslēdzot Raidījuma ievaddaļu, tiek paziņots, ka Raidījuma turpinājumā plašāk tiks uzklāta gan **viena puse** [protagonisti] – *kāpēc tālmācību nevajag vai tā būtu jāierobežo*, gan **otra puse** [antagonisti] – *kāpēc [tālmācību] vajag?*

- 3) pirmajā Raidījuma izvērsuma daļā (04:30 – 12:25) tiek uzklāta *atbildīgās ministrijas*

pozīcija, *kāpēc tālmācība nav vēlama jeb būtu ierobežojama*, kuru izklāsta Izglītības un zinātnes ministrijas Vispārējās izglītības departamenta vadītājs Rūdolfs Kalvāns, kā arī sniegts ministrijas pozīciju atbalstošs situācijas vērtējums, kuru sagatavojusi Latvijas Universitātes Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultātes dekāne Linda Daniela. Dekāne šo vērtējumu sniegusi Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijai kā atbildi uz pieprasījumu par viedokļa sniegšanu par tālmācības formu.¹ Šis vērtējums Raidījuma veidotājiem ir raisījis jautājumu par pētījumiem, kas apstiprinātu ministrijas viedokli tālmācības jautājumā, un licis analizēt ministrijas norādīto 2022. gadā veikto pētījumu² un tā metodoloģiju. Raidījumā tiek sniegta informācija par tālmācības regulējumu citās ES valstīs, kā arī statistika par skolēnu skaitu, kas vidējo izglītību iegūst tālmācības formā, kā arī centralizēto eksāmenu rezultātiem tālmācības skolās;

- 4) otrajā Raidījuma izvērsuma daļā (12:40 – 30:49) tiek sniegti vairāki gadījumu piemēri (*case study*) oponentu – vecāku, kuri saviem bērniem izvēlējušies tālmācību – argumentiem par labu savai izvēlei un tās individuālie pamatojumi, sniedzot plaši izvērstas, atšķirīgas atbildes uz šīs daļas centrālo jautājumu – ***kāpēc vecāki saviem bērniem izvēlas tālmācību?*** Atbilžu meklējumi ir likuši Raidījuma veidotājiem aktualizēt iekļaujošas izglītības jautājumu, kā arī jautājumu par vispārizglītojošajās skolās pastāvošo mobingu un bulingu, kas daļai vecāku ir noteicošais iemesls, kāpēc izvēlēties saviem bērniem tālmācību, secinot, ka ne iepriekšminētajā Latvijas Universitātes veiktajā pētījumā, ne Izglītības ministrijas minētajā pētījumā šie aspekti netiek noteikti kā būtisks iemesls, kāpēc vecāki izvēlas bērniem tālmācību. Savukārt tālmācības vidusskolas “Rīgas Komerckkola” veiktajā vecāku aptaujā tieši vardarbība un nevienlīdzīga attieksme skolā ir norādīts kā galvenais (50,3%) iemesls, kāpēc vecāki savam bērnam izvēlējušies tālmācību;
- 5) trešajā Raidījuma izvērsuma daļā (30:45 – 42:07) ir sniegta gadījuma analīze – tālmācības vidusskolas “Rīgas Komerckkola” piedāvātā tālmācību programma visos vecumposmos, mācību procesa organizācija un skolas rezultāti centralizētajos eksāmenos, ko papildina 11. klases skolnieces pieredzes stāsts. Šī daļa tiek noslēgta ar četru bērnu ģimenes pieredzes klātienes un tālmācības skolās izklāstu. Kopumā satura virzība ļauj nonākt līdz vērtējumam par situāciju tālmācībā 1. līdz 6. klašu grupā, kas motivētas vecāku līdzdalības rezultātā

¹ Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti:

<https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/62763BCAFEE5E65CC2258C6D0028EFAC?OpenDocument>

² Privāto izglītības iestāžu ieguldījums vispārējās izglītības nodrošināšanā. SAFEGE Baltija, 2023. Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2023/11/Privatskolu_galazinojums_saskanots_190623.pdf.

pozitīvi atšķiras no situācijas vecākajās klasēs;

- 6) Raidījuma noslēdzošajā daļā (42:12 – 49:50) tiek aktualizēta principiāli atšķirīga situācija pamatskolas vēlākajās klasēs, kad par vienu no noteicošajiem iemesliem izvēlēties tālmācību kļūst bērnu uzvedības un mācīšanās grūtības, un tālmācība daudzos gadījumos tiek uzskatīta par vienīgo iespēju kā saglabāt skolēnu izglītības sistēmā. Līdz ar to kļūst saprotami arī zemie sekmju rādītāji tālmācības skolu apmeklētājiem šajā klašu grupā, jo pastāv pieņēmums, ka skolēnus ar “ielaistām” mācībām apzināti novirza uz tālmācību, kam Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvis kategoriski nepiekrīt. Raidījuma izklāstītā skolēnu skaita dinamika, savukārt, rāda pretēju ainu – ja 8. klasēs kopumā tālmācībā mācās 768 skolēni, tad 9. klasēs jau 1243, kas ļauj pieņemt, ka, piemēram, klātienē 9. klases eksāmenus nenokārtojušie skolēni tiek pārvirzīti uz tālmācību, lai tādējādi tomēr iegūtu pamata izglītību. Līdz ar to Raidījuma noslēgumā ietvertā informācija ļauj secināt, ka Izglītības un zinātnes ministrija vērsas pret tālmācības posmu no 1. līdz 6. klasei, lai gan patiesā problēma ir tieši tālmācība pēdējās pamatskolas klasēs, kur tālmācībā nonāk tie klātienē skolu audzēkņi, kas nav guvuši pietiekamu atbalstu savām grūtībām mācībās, kas, savukārt, norāda uz to, ka problēma ir nevis tālmācībā, bet vispārīzglītojošo (klātienē) skolu mācību procesā.

Atsaucoties uz minēto, ombudam ir jākonstatē, ka Iesniegumā problematizētie jautājumi par Raidījuma satura atbilstību LSM pašregulējošajām prasībām ir attiecināmi uz Raidījuma tēmas pieteikumu un Raidījuma ievaddaļu. Savukārt Raidījuma izvērsuma daļas un noslēdzošā daļa ļauj precīzi noteikt Raidījuma centrālo tematu.

[3] Par LTV1 Ziņu dienesta vadītājas atbildēm uz ombuda jautājumiem.

Uz ombuda 2026. gada 16. februārī rakstiski uzdotajiem jautājumiem LTV1 Ziņu dienesta direktore Iveta Elksne sniedza šādas atbildes [visi izcēlumi atbilžu tekstā mani – E.A.]:

- 1) par to, ar kādu mērķi Raidījumā tika vēstīts par LR Saeimas balsojumu par likumprojektu "Grozījumi Izglītības likumā Nr. 865/Lp14" attiecībā uz tālmācību? Vai šai ziņai bija kāda nozīme un ietekme uz turpmāko raidījuma struktūru un saturu?**

*Atsauce uz Saeimas balsojumu par likumprojektu “Grozījumi Izglītības likumā Nr. 865/Lp14” raidījumā nodrošināja auditorijai nepieciešamo **fona informāciju un pamatojumu**, kāpēc par šo tēmu tagad runās. Tas definēja **raidījuma mērķi** - nevis vienkārši aprakstīt tālmācības procesu,*

bet gan analizēt un sniegt kritisku vērtējumu tam, **vai politiskie risinājumi** (likuma grozījumi – rosinātie un atbalstītie) **atbilst reālajai situācijai izglītības tīrgū**. Kas novedis pie nepieciešamības pēc šādiem grozījumiem? Konkrētais balsojums un Valsts prezidenta lēmums nodot likumu otrreizējai caurlūkošanai, iezīmēja brīdi, kad diskusija par tālmācības pieejamību un kvalitāti Latvijā, sasniedza jaunu līmeni un sabiedrības interese par šo jautājumu bija gana liela.

2) Par to, kāpēc Raidījumā netika ietverti Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas deputātu skaidrojumi par komisijas sagatavoto likuma grozījumu mērķi un pamatojumu?

Raidījumā netika likts akcents uz to, ko kurš Saeimas deputāts domā par šiem grozījumiem, bet gan uz konkrētās – tālmācības ierobežošanas - **politikas virzītāju un veidotāju**, kas šajā gadījumā nepārprotami ir **Izglītības un zinātnes ministrija**. Tās amatpersonas, tajā skaitā arī ministre, vairākkārt publiski uzstājušās par nepieciešamību ierobežot tālmācību. **Pēc ministrijas sagatavotajiem materiāliem vadās arī Saeimas deputāti, pieņemot tālākus lēmumus, un ministrija arī pati piedalās šajā lēmumu pieņemšanas procedūrā.**

Proti, raidījumā tika analizēts, kas ir **“galvenās smadzenes”** šādām izmaiņām, un tieši tāpēc šajā gadījumā izvēlētā pieeja bija padziļināta intervija ar **vadošo ministrijas amatpersonu** par šiem grozījumiem, kāpēc, kāds pamatojums, kādi tam apakšā pētījumi utt., turklāt kā informācijas avoti tika izmantoti arī visi pieejamie dokumenti un atzinumi par tālmācības politiku, ko piedāvāja ministrija, tostarp Latvijas universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes sniegtais atzinums par tālmācības plusiem un mīnusiem.

3) Par to, vai, veidojot raidījumu, tika izmantoti Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijai pieejamie materiāli jautājumā par tālmācību, t.sk. Izglītības kvalitātes valsts dienesta veiktā pētījuma “Izglītības iestāžu, kas īsteno pamatizglītības programmas tālmācībā, aptaujas rezultāti” secinājumi?

Raidījuma veidotāji iepazinās ar visiem pētījumiem attiecībā uz tālmācību, ko spēja piedāvāt gan Izglītības un zinātnes ministrija, gan arī tās pakļautībā esošā iestāde Izglītības un kvalitātes valsts dienests. Informāciju par tādiem tika pieprasīta gan intervētājai ministrijas amatpersonai – Rūdolfam Kalvānam, gan ministrijas un tās iestāžu sabiedrisko attiecību nodaļai. Tāpat žurnālisti iepazinās ar visu publisku pieejamo informāciju, ko sniedz ministrijas un to iestāžu publiskie resursi par to veiktajiem pētījumiem. Aptauja **“Izglītības iestāžu, kas īsteno pamatizglītības programmas tālmācībā, aptaujas rezultāti”** ne no ministrijas, ne arī no Izglītības kvalitātes valsts dienesta puses raidījuma veidotājiem netika izsniegta. Jāatzīmē, ka šis piesauktais **“pētījums”** (ja

to tā var saukt) Saeimā tika pasniegts tikai prezentācijas formā (bez paša pētījuma), radot vairākus jautājumus par tā metodoloģiju. Piemēram, ja šajā aptaujā aptaujātas ir tālmācības izglītības iestādes (nevis skolēni vai viņu vecāki), kā šajā aptaujā var parādīties atbildes, kāpēc vecāki sūta savus bērnus tālmācībā (kas bija viens no raidījuma jautājumiem)?

4) Par to, kādi pētījumi par tālmācību Latvijā tika izmantoti raidījuma veidošanas procesā?

Raidījuma mērķis bija ļaut skatītājiem saprast, kā Izglītības un zinātnes ministrija analizē datus, veido un piedāvā jau tālāk Saeimas deputātiem savu tālmācības politiku, ar kādiem argumentiem, ar kādiem pētījumiem, un kā šie argumenti sakrīt ar Latvijas reālo situāciju un izglītības kontekstu – ar vecāku izvēlēm sūtīt savu bērnu tālmācībā, ar augsto bulinga līmeni Latvijas skolās, kā arī ar lielo otrgadnieku skaitu Latvijā un zemajiem 9.klašu centralizēto eksāmenu rezultātiem, piemēram, matemātikā.

Vēlamies norādīt, ka iesniegumā nekas nav minēts, ka raidījumā būtu pieļautas kādas faktu kļūdas, vai arī, ka kādi secinājumi un apgalvojumi būtu izdarīti nepareizi. Saskaņā ar likuma “Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 24. pantu žurnālistam ir tiesības vākt informāciju jebkādā ar likumu neaizliegtā veidā un no jebkura ar likumu neaizliegta informācijas avota. Šis un tiesību aktos noteiktais masu informācijas līdzekļu redakcionālās neatkarības princips nostiprina žurnālistu tiesības brīvi lemt par to, ko un kāpēc intervēt.

[4] Par ombuda kompetenci.

Ņemot vērā SEPLPL 18. panta pirmajā daļā ombudam noteikto kompetenci pārraudzīt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kā arī LSM pašregulējošajiem dokumentiem – Redakcionālajām vadlīnijām un Rīcības un ētikas kodeksam, ombuda funkcijās ir pārraudzīt un sniegt savus atzinumus par to, vai LSM satura vienību (raidījumu, sižetu, rakstu) saturā un to veidošanas laikā veiktās žurnālistiskās darbības un pieņemtie redakcionālie lēmumi atbilst profesionālās ētikas prasībām.

Ņemot vērā iepriekš minēto, ombuda iespējās ir sniegt atzinumu par Raidījuma satura un tā veidošanas apstākļu atbilstību šādām LSM pašregulējošajām prasībām:

1) Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā “LSM darbības profesionālie principi” noteiktajiem LSM darbības profesionālajiem principiem:

– **Precizitāte:** LSM sniedz pārbaudītu un iespējami precīzu informāciju, tie nedrīkst apzināti

maldināt auditoriju, sagrozīt vai izdomāt faktus. Ja par kādas informācijas precizitāti ir šaubas, tas ir skaidri jānorāda;

- **Objektivitāte:** *LSM saturs izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi. [..]*

Veidojot saturu, LSM nepārstāv nekādas citas intereses kā vienīgi sabiedrības intereses zināt patiesību par notikumiem, kas tiem varētu būt svarīgi un interesanti;

- **Viedokļu daudzveidība:** *LSM atspoguļo dažādu sabiedrības grupu viedokļus, arī tādus viedokļus, kas kādam varētu likties nepieņemami. Veidojot saturu par kādu konkrētu tematu, tajā iekļaujami tematam nozīmīgi, atbilstoši un kompetenti viedokļi.*

- 2) Redakcionālo vadlīniju 1.2. punktā “Sabiedrības intereses” noteiktajai LSM misijai strādāt sabiedrības interesēs, pēc augstākajiem profesionālajiem standartiem, veidojot programmas un cita veida saturu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

secina:

[5] Par Raidījuma tematisko fokusu un tajā reprezentēto viedokļu daudzveidību.

Ombuda vērtējumā Iesniedzēja galvenā pretenzija par Raidījuma saturu ir tā, ka Raidījuma ievadā tiek pieminēts Saeimas balsojums par likumprojektu “Grozījumi Izglītības likumā” (Nr.865/Lp14) (par tālmācību), bet turpmākajā satura izklāstā nav iekļauti Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas un to pārstāvošo deputātu viedokļi par šo likuma grozījumu mērķi, pamatojumu un izvērtējumu. Tas Iesniedzēja vērtējumā Raidījuma skatītājiem var radīt *maldinošu priekšstatu*, ka *šī likumprojekta virzītājs un galvenais atbildīgais par tā saturu ir Izglītības un zinātnes ministrija*, lai gan *faktiski likumprojekta izstrādē un virzībā centrālā loma bija atbildīgajai Saeimas komisijai*. Līdz ar to Iesniedzējs uzskata, ka Raidījumā *nav nodrošināta pietiekama viedokļu daudzveidība*.

Viedokļu daudzveidība kā nozīmīgs medija darbības profesionālais princips paredz to, ka, iztirzājot **kādu jautājumu**, saturā ir jāiekļauj 1) dažādi, savstarpēji atšķirīgi uzskati **šajā jautājumā** jeb atšķirīgas **ši jautājuma** interpretācijas, 2) dažādas perspektīvas kā atšķirīgi skatpunkti, kurus nosaka **jautājumā** ieinteresēto personu diferencētās pozīcijas, un 3) alternatīvi argumenti, kas pamato atšķirīgās pozīcijas **šajā jautājumā**. Šī principa pamatojums ir

teleoloģisks³, un tā mērķis ir gan demokrātiskas diskusijas iespēju nodrošināšana sabiedrībai **nozīmīgos jautājumos**, gan iespējas nodrošināšana medija auditorijai nonākt pie sava patstāvīgā viedokļa **diskutablos jautājumos**, kritiski izvērtējot medija izklāstītos atšķirīgos viedokļus un argumentus. Atšķirīgu viedokļu pastāvēšana kādā jautājumā ir nepieciešams nosacījums, lai varētu veidoties diskusija, un, lai kritiskas atšķirīgo viedokļu izvērtēšanas rezultātā domājošais subjekts varētu konstruēt savu patstāvīgo redzējumu.

Līdz ar to, lai izvērtētu, vai viedokļu daudzveidības princips ir ticis ievērots veidojot kādu konkrētu satura vienību, svarīgi ir precīzi noteikt šīs satura vienības **jautājumu** jeb tās tematisko fokusu kā atbildi uz to – *par ko īsti ir šī satura vienība* –, jo runa ir par viedokļu daudzveidību konkrētas tēmas (**jautājuma**) ietvaros, un nevis par viedokļu daudzveidību vispār, kas attiektos nevis uz vienu satura vienību, bet uz mediju veidoto programmu saturu kopumā.

Iepazīstoties ar Raidījuma saturu, ir jāsecina, ka tā vispārējā tēma ir tālmācības iespējas vispārīzglītojošo skolu audzēkņiem pamatizglītības posmā (sākumskola un pamatskola), taču konkrētais iemesls šīs tēmas aktualizēšanai ir 2026. gada 22. janvārī Saeimas pieņemtais likums “Grozījumi Izglītības likumā” (865/Lp14), kas paredz stingrākus ierobežojumus tālmācības iespējām vispārējās pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu īstenošanā. Līdz ar to Raidījuma tematisko fokusu izsaka tā pieteikuma daļas noslēgumā uzdotais jautājums – *Vai paredzētie tālmācības ierobežojumi ir pareizi nomērķēti?*

Tas saskan ar LSM programmas “Latvijas Televīzija” Ziņu dienesta direktores atbildes vēstulē pausto par raidījuma mērķi – *nevis vienkārši aprakstīt tālmācības procesu, bet gan analizēt un sniegt kritisku vērtējumu tam, vai politiskie risinājumi (likuma grozījumi – rosinātie un atbalstītie) atbilst reālajai situācijai izglītības tirgū.*

Šī mērķa sasniegšanai Raidījuma veidotāji ir izvēlējušies izgaismot divas pretējas pozīcijas **šajā jautājumā** – no vienas puses, tā ir tālmācības ierobežošanu atbalstošā pozīcija, kuru pārstāv Izglītības un zinātnes ministrija (protagonisti), bet, no otras puses, ierobežojumus neatbalstošā pozīcija, kuru Raidījumā izsaka gan vecāki, kas saviem bērniem ir izvēlējušies tālmācību, gan mācību iestādes, kas piedāvā pamatizglītības programmu apgūt tālmācībā (abas grupas kopā kā antagonisti **šajā jautājumā**).

Raidījumā abām pusēm tiek dota iespēja detalizēti izklāstīt savus argumentus, kas auditorijai sniedz iespēju iedziļināties un saprast abu pušu pozīcijas, lai tādējādi nonāktu pie saviem

³ Gr. *Télos* – mērķis, teleoloģisks ir pamatojums ar norādi uz mērķi kā nākotnes rezultātu vai ar norādi uz funkciju kādas sistēmas ietvaros.

secinājumiem par radušos situāciju saistībā ar tālmācības ierobežošanas iniciatīvu. Nenoliedzami, skatītājiem var rasties iespaids, ka Raidījuma veidotāji vairāk piekrīt antagonistu pozīcijai, taču jāņem vērā, ka šādu iespaidu rada fakts, ka antagonistu pozīciju izklāsta vairāki un dažādi Raidījuma dalībnieki, bet protagonistu pozīciju – tikai ministrijas pārstāvis, kā arī tas, ka antagonistu argumenti ir daudzveidīgāki un emocionāli iedarbīgāki, jo balstās individuālos pieredzes stāstos, bet protagonistu pozīcijas pamatojums ar konkrētiem pētījumiem Raidījuma veidotājiem nešķiet pārliecinošs.

Lai vai kā, ir jāsecina, ka konkrētā tematiskā fokusa (**jautājuma**) ietvaros viedokļu daudzveidības princips Raidījumā ir pilnībā ievērots, taču Iesniedzēja pretenzija ir drīzāk par to, ka Raidījumā nav iekļauti vēl trešās puses – Saeimas atbildīgās komisijas – viedokļi. Šāda pretenzija būtu pamatota, ja Raidījuma tematiskais fokuss būtu pats likumprojekts un notikumi, kas saistās ar tā pieņemšanu Saeimā un Valsts prezidenta prasību to otrreizēji caurlūkot, proti, ja Raidījuma veidotāji meklētu atbildes tieši uz šādu **jautājumu**. Tad atbildīgās komisijas pārstāvju uzklauššana būtu absolūti nepieciešama, jo analizēt likumprojektu un tā neveiksmes iemeslus, nejaudājot tā veidotāju viedokli, būtu vienpusēja situācijas atspoguļošana. Taču Raidījuma tematiskais fokuss nebija likumdošanas process, bet gan tālmācības ierobežošanas ieceres jēgpilnums, kā to redz šīs ieceres protagonistu un antagonistu. Tādējādi, ja vienā **jautājumā** viedokļu daudzveidība Raidījumā ir pietiekami reprezentēta, tad citā, tā nav, jo šis **cits jautājums** Raidījumā netiek risināts.

Tomēr, iepazīstoties ar Iesniegumā minēto, ombudam ir jāsecina, ka Iesniedzējs nav vēlējis, lai Saeimas atbildīgās komisijas viedoklis tiktu pārstāvēts Raidījumā kā trešās puses viedoklis diskusijā starp protagonistiem un antagonistiem, bet gan ir vēlējis, lai Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisija ieņemtu protagonistu vietu šajā diskusijā, proti, Iesniedzējs uzskata, ka Raidījuma veidotāji nav precīzi noteikuši īstenos politiskā procesa dalībniekus, bet kļūdaini pieņēmuši, ka tieši Izglītības un zinātnes ministrija ir *galvenais atbildīgais* par likumprojekta saturu, un tādējādi Raidījumā *netiek pietiekami skaidri nošķirta likumdevēja un izpildvaras kompetence un atbildība*, kas Iesniedzēja vērtējumā *var radīt maldinošu priekšstatu par parlamentārā procesa būtību un atbildības sadalījumu*.

Tādējādi ir jāsecina, ka Iesniedzējs ir vēlējis, lai atbildīgā Saeimas komisija Raidījumā ieņemtu ministrijas pārstāvim atvēlēto vietu, un šāda vēlme ir pilnībā pamatota, jo, neatkarīgi no tā, kas ir likumprojekta izstrādātājs (Saeimas komisija vai atbildīgā ministrija), atbildība par likumdošanas iniciatīvas neveiksmi (par kādu ir uzskatāms fakts, ka Saeimas pieņemto likumu Valsts prezidents

ir nodevis otrreizējai caurlūkošanai) ir likumdevējam, kurš ar savu balsojumu likumu ir pieņēmis.

[6] Par likumdošanas un izpildvaras nodalījumu un objektīvu un precīzu tā reprezentāciju LSM saturā.

Iesniedzējs lūdz ombudam *izvērtēt nepieciešamību skaidri nošķirt likumdevēja un izpildvaras lomu likumprojekta virzībā, lai nodrošinātu precīzu un sabiedrībai saprotamu parlamentārā procesa atspoguļojumu.*

Varas dalīšana kā demokrātiskas politikas un konstitucionālo tiesību princips, kas nosaka, ka valsts varai ir jābūt sadalītai vairākos savstarpēji neatkarīgos atzaros, lai tādējādi novērstu varas koncentrēšanos vienās rokās, ombuda vērtējumā ir skaidri izteikts Satversmē, un šī principa nepieciešamība nav diskutējama demokrātiskas valsts apstākļos. Savulaik Monteskjē formulēja šo principu kā personas brīvības iespējamības nosacījumu, jo tikai tad, ja likumdošanas, izpildvara un tiesu vara neatrodas vienās rokās, bet savstarpēji kontrolē, konkurē un ierobežo viena otru, tikai tad individuālais cilvēks ir pasargāts no totalitāra valsts varas spiediena.

Līdz ar to jautājums ir par to, vai LSM satura veidotāji precīzi interpretē katru konkrēto likumdošanas procesu, skaidri nodalot šī procesa dalībnieku funkcijas un paveikto, šajā gadījumā – Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas un Izglītības un zinātnes ministrijas lomu likumprojekta “Grozījumi Izglītības likumā” Nr.865/Lp14 (par tālmācību) izstrādē.

Iesniegumā ir norādīts, ka *likumprojekta izstrādē un virzībā centrālā loma bija atbildīgajai Saeimas komisijai, ka tālmācība kā izglītības ieguves forma tika apspriesta un analizēta arī komisijas tematiskajās sēdēs, sanāksmēs un darba grupās jau kopš 2024. gada, bet sižeta izklāsts rada iespaidu, ka likumprojekta virzītājs un galvenais atbildīgais par tā saturu ir Izglītības un zinātnes ministrija, un tādējādi nav pilnvērtīgi ievērots precizitātes princips attiecībā uz likumdošanas procesa skaidrojumu.*

Kā jau tika izklāstīts iepriekšējā atzinuma daļā, tad Raidījuma tematiskais fokuss nebija jautājums par konkrētā likumprojekta izstrādi un virzību un Raidījuma mērķis nebija noskaidrot, kāpēc šis likumprojekts bija neveiksmīgs, un kurš ir atbildīgs par to. Raidījuma tēmas un pētniecisko jautājumu izvēle ir redakcionāls lēmums, kas balstās apsvērumos par sabiedriskā medija misiju strādāt sabiedrības interesēs, lai tā saņemtu patiesu informāciju par tās dzīvi ietekmējošiem lēmumiem, procesiem un notikumiem. Šajā gadījumā redakcionālais lēmums bija fokusēt Raidījuma uzmanību uz divu atšķirīgu pozīciju izklāstu jautājumā par tālmācības iespējām pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu īstenošanā. Iepazīstināt ar atšķirīgo redzējumu argumentiem ir sabiedrības interesēm atbilstošs Raidījuma uzdevums, kurš ombuda vērtējumā

Raidījumā ir paveikts atzinīgā kvalitātē.

Līdz ar to patiesais jautājums ir par to, kāpēc Raidījums nav veltīts likumdošanas procesa skaidrojumam, lai korekti atspoguļotu institucionālās lomas, nošķirtu likumdevēja un izpildvaras lomas likumprojekta virzībā, nodrošinātu precīzu un sabiedrībai saprotamu parlamentārā procesa atspoguļojumu, un ar to neļautu rasties maldinošiem priekšstatiem par parlamentārā procesa būtību un atbildības sadalījumu? Citiem vārdiem sakot – kāpēc likumdošanas process nebija Raidījuma centrālais jautājums?

Šāds jautājums būtu pilnībā leģitīms, ja LSM būtu valsts medijs ar uzdevumu informēt sabiedrību par valsts pārvaldes institūciju, šajā gadījumā – Saeimas darbību, pieņemtajiem lēmumiem un to pieņemšanas norisi. Tomēr LSM kā sabiedriskā medija, kura neatkarību garantē valsts, funkcijās neietilpst valsts pārvaldes institūciju sabiedrisko attiecību jautājumu risināšana. Sabiedrības informētība un izpratne par Saeimas darbību primāri ir pašas Saeimas atbildība. Likumdošanas un izpildvaras kompetences dalījums likumprojektu izstrādes procesā ir abu šo varas atzaru savstarpējo attiecību un likumprojektu izstrādes procedūras jautājums. Sabiedriskā medija misija strādāt sabiedrības interesēs, protams, paredz arī politiskās varas uzraudzības funkciju, taču tam nav pienākuma risināt likumdevēja un izpildvaras attiecību un likumdošanas procesa procedūru sarežģījumus.

Ombuds pieļauj, ka Saeimas atbildīgās komisijas pārstāvji varētu pārlicinotāk pārstāvēt protagonistu pozīciju jautājumā par tālmācības ierobežošanas nepieciešamību, nekā to Raidījumā ir paveicis Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvis, taču intervijā ar ministrijas pārstāvi ombuds nesaskatīja nekompetenci vai nevēlēšanos aizstāvēt likuma grozījumus, vai no Saeimas atšķirīgu pozīciju šajā jautājumā. Gluži pretēji, ministrijas pārstāvis informēja par šiem grozījumiem kā ministrijas iniciatīvu, uzņemoties pilnu atbildību par tiem. Līdz ar to nav pamata domāt, ka Raidījuma veidotāji ir izvēlējušies ministrijas pārstāvi kā likuma grozījumu proponenta lomas pildītāju tāpēc, lai tādējādi vājinātu protagonistu pozīciju, bet, gluži pretēji, tāpēc, ka nepieciešamība ierobežot tālmācību ir ministrijas pārlicība, un šī jautājuma risināšana ietilpst Izglītības un zinātnes ministrijas funkcijās.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[7] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot LSM Redakcionālo vadlīniju un Ētikas kodeksa

normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās. Nedz normatīvie akti, nedz LSM Redakcionālās vadlīnijas un Ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[8] Ombuds neatzīst Raidījumā LSM Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā noteikto LSM darbības profesionālo principu *Precizitāte, Objektivitāte un Viedokļu daudzveidība* pārkāpumus.

Šo principu ievērošana ir jāskata kontekstā ar Raidījuma tematisko fokusu. Izvēlētās Raidījuma tēmas – tālmācības ierobežojumu mērķtiecīgums un pamatojums pamatizglītības pirmā posma izglītības programmu īstenošanā – ietvaros tika detalizēti izklāstītas abu pretējo pušu pozīcijas, ļaujot to pārstāvjiem pilnvērtīgi izteikt savus argumentus. Divu pretēju viedokļu konfrontēšana viena raidījuma ietvaros ir atbilstošs paņēmieni, kā atklāt *viedokļu daudzveidību* diskutablajā jautājumā, veicināt diskusijas veidošanos un kritisku šo pretējo pozīciju analīzi, kas neizslēdz, protams, arī vēl citu redzējumu pastāvēšanas iespēju, taču koncentrē auditorijas uzmanību uz galvenajām pretrunām kardināli pretējās pozīcijās. Kontrāru izteikumu gadījumā nepastāv iespēja, ka abi tie vienlaicīgi ir patiesi, taču pastāv loģiskā iespēja, ka abi tie ir aplami, tādējādi pretēju viedokļu pretnostatīšana rada loģisko telpu alternatīvu redzējumu veidošanai.

Raidījuma tematiskais fokuss sniedz pilnvērtīgu informāciju, kas palīdz Raidījuma skatītājam izprast problēmas būtību un tās plašāko kontekstu. Raidījumā netika slēptas šaubas par atsevišķas viedokļu paudēju sniegtās informācijas objektivitāti un tajā netika sniegta apzināti maldinoša informācija. Raidījumā tika izmantoti pārbaudāmi un tēmai atbilstoši informācijas avoti, līdzeklus sniedzot konteksta skaidrojumu – jau iepriekš minētais fakts par Saeimas balsojumu, atbildīgās ministrijas pieredze, kā arī daudzskaitlīgie ģimeņu pieredzes piemēri par tālmācību.

Ombuda vērtējumā Iesniegumā izteiktās šaubas par Raidījuma satura atbilstību objektivitātes, precizitātes un viedokļu daudzveidības principiem ir sekas tam, ka Iesniedzējs ir pārpratis Raidījuma tematisko fokusu.

[9] Ombuds neatzīst, ka Raidījuma saturs būtu pretrunā ar LSM misiju strādāt sabiedrības interesēs.

Sabiedrības interesēs ir saņemt patiesu, pārbaudītu, objektīvu, precīzu un sabiedriski nozīmīgu informāciju par lēmumiem, procesiem, notikumiem, kas ietekmē sabiedrības dzīvi. Šīs misijas

īstenošanai LSM ir noteikts pienākums veicināt viedokļu daudzveidību, rosināt sabiedriski nozīmīgas diskusijas, palīdzēt sabiedrībai veidot uzskatus un pieņemt patstāvīgus lēmumus, kā arī nodrošināt platformu sabiedrībā būtisku jautājumu apspriešanai. Vienlaikus jāņem vērā, ka LSM misija strādāt sabiedrības interesēs netiek un nevar tikt pilnībā īstenota ar vienu atsevišķu satura vienību, taču sabiedrības intereses ir regulatīva ideja, kas nosaka katras satura vienības veidošanas mērķi un uzdevumus.

Ombuda vērtējumā Raidījuma mērķi ir atbilstoši sabiedrības interesēm, un to sasniegšanai izvirzītie uzdevumi ir pilnvērtīgi realizēti, tāpēc ombuds nesaskata nepieciešamību pēc redakcionāliem precizējumiem vai papildinājumiem Raidījuma saturā. Atbildīgās komisijas komentāri par diskutablā likumprojekta mērķiem, pamatojumu un izvērtējumu varētu būt citu LSM satura vienību (sižetu, rakstu) tēma, ja tāds būs LSM redakcionālais lēmums.

Precīzas un sabiedrībai saprotamas parlamentārā procesa reprezentācijas LSM saturā pirmais un svarīgākais nosacījums ir precīza un sabiedrībai saprotama parlamentārā procesa pastāvēšanas fakts un mērķtiecīga šī procesa komunikācija, pastāvīgi skaidrojot sabiedrībai un tās medijiem, ko, kā, kāpēc un kādēļ Saeima dara, kas ļautu medijiem nodrošināt sabiedrību ar pilnvērtīgu, neatkarīgu, uzticamu un faktos balstītu informāciju par parlamenta darbību, īpašu rūpību pievēršot jautājumiem, kas skar likumdošanas procesu un izglītības politiku.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(*paraksts*)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU